

Skolēna ceļvedis mākslinieciskās jaunrades darbā

Skolēna ceļveža mērķis ir iepazīstināt tevi ar mākslinieciskās jaunrades darbu kā projekta darba veidu, tā īstenošanas soļiem un sniegt atbalstu īstenošanas prasību izpildē. Ceļvedi veido šādas daļas:

- “Kas ir mākslinieciskās jaunrades darbs?”;
- “Kā īstenot mākslinieciskās jaunrades darbu?”:

– atgādne, kurā atradīsi apkopojošu skaidrojumu par katru projekta darba īstenošanas soli;

– ieteikumi, kā vari uzlabot sniegumu;

– piemēri, kā vari demonstrēt savu sniegumu;

- “Kā izpildīt mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas prasības?”.

Kas ir mākslinieciskās jaunrades darbs?

Tas ir tevis vai radošā sadarbībā (grupā) veidots projekts – radīts mākslinieciskās jaunrades darbs kādā no mākslas veidiem. Tas ir mākslas radīšanas process, kurā tu emocionāli piedzīvo kultūru, apgūsti dažādu mākslas veidu valodu, veic kultūras ideju padziļinātu izpēti. Tu esi radītājs un demonstrējot padari ieraugāmu jaunu artefaktu, kas sakņojas tavās zināšanās, uzskatos, prasmēs un iztēlē.

Veidojot mākslinieciskās jaunrades darbu, ir iespējams apzināt plašu informācijas avotu loku, sākot no zinātniskajiem apcerējumiem, vēstures aprakstiem, mākslas darbiem, teātra izrādēm, nošu partitūrām un skaņdarbiem, filmām un digitālo tehnoloģiju radītajiem piemēriem. Jaunrades procesā emocionālajiem iespaidiem ir tikpat liela nozīme kā intelektuālajai informācijai.

Mākslinieciskās jaunrades darba kā projekta darba **mērķis**, īstenojot pētījumu saistībā ar padziļinātā kursa mācību saturu un praktiski darbojoties, ir veidot izpratni par kultūras un jaunrades mijattiecībām un mākslas darba radīšanu; izstrādājot artefaktu un īstenojot tā demonstrēšanu, attīstīt jaunrades un procesa pārvaldības prasmes, kas ietver organizatorisko, plānošanas un līderības pieredzi.

Lai sasniegtu mērķi, mākslinieciskās jaunrades darba izstrādes gaitā tu:

- veido izpratni par kultūras un jaunrades mijattiecībām,
- pilnveido prasmi dokumentēt jaunrades darba īstenošanas procesu no problēmas atlases, idejas izpētes un formulēšanas līdz artefakta demonstrējumam;
- izaicini sevi artefakta īstenošanas un demonstrēšanas fāzē, attīstot producēšanas prasmes, kas sevī ietver pasākuma/mākslas notikuma organizatoriskās, plānošanas un strukturēšanas, materiālu sagādes un līderības pieredzi.

Visam, ko cilvēks rada – likumi, tehnoloģijas, mākslas darbi –, ir cilvēka seja. Māksla palīdz būt cilvēkam – caur simbolisko un tēlaino domāšanu, caur vērtībām, ko ienes pasaulē, tā veido katras nācijas savpato identitāti un savstarpējas saprašanās iespējamību. Pasaules satricinājumi un krīzes ir pierādījuši simbolu, ideju nozīmi cilvēku domāšanā un rīcībā. Māksla nav tikai izklaide un brīvā laika pavadīšana – tā rada pasauli un reizē arī atspoguļo pasaules notikumus. Ar jaunradi mēs varam mainīt pasauli.

Mākslinieciskās jaunrades darbu tu vari īstenot sevīs izvēlētajā mākslas veidā vai arī mākslas veidus dažādi apvienot. Tevis radītais artefakts var būt audiovizuāls, vizuāls, digitāls, laikmetīgās mākslas, tēlotājmākslas, kustību, dejas, improvizācijas vai muzikāls darbs. Tā var būt literāra performance, mūzikas kompozīcija, foto izstāde, filma, īsfilma, animācijas filma, mūzikas klips, kopienas teātra performance vai teātra izrāde vai koncerts.

Kā īstenot mākslinieciskās jaunrades darbu?

Sagatavošanās mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanai

Projekta darba patstāvīgu īstenošanu tu esi aicināts noslēgt ar mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas prasību izpildī²³, tā apliecinot savu prasmju sniegumu, tāpēc ir būtiski, ka apkopo un dokumentē informāciju gan par visu paveikto, gan pieredzēto visos mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas posmos. Jo detalizētākas un organizētākas būs tavas piezīmes par procesu un rezultātu, jo sekmīgāk tās varēsi izmantot kā atbalstu arī projekta darba galarezultātu – mākslinieciskās jaunrades darba apraksta, publiska demonstrējuma, pašnovērtējuma portfolio un prezentācijas – sagatavošanā.

Tādēļ ieteikums tev visā mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas laikā veikt rūpīgu procesa dokumentēšanu. Šādu piezīmju veidošanai vari, piemēram, izveidot mākslinieciskās jaunrades darba radošā procesa portfolio (neformāls žurnāls par tavu jaunrades pieredzi, iesaistoties mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanā). Būtiski, ka šajās piezīmēs tu:

- dokumentē visu projekta īstenošanas procesu, rakstot piezīmes par visām (izmantotajām un neizmantotajām) pārdomām, idejām, jautājumiem, darbībām un datiem, tādēļ pirmo ierakstu veic, uzsākot sava mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanu, piemēram, piefiksējot, kādēļ izvēlēties šo mākslinieciskās jaunrades darba ideju, un pamatojot to ar atbilstošiem pierādījumiem (kolāža, ideju zirneklis, apzināto interešu un iespēju piezīmes u. tml.), un turpini to visa projekta darba īstenošanas laikā;
- ierakstus veic regulāri un iespējami detalizēti – lai to nodrošinātu, ieteicams izveidot ierakstu veikšanas grafiku un iekļaut to savā mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas plānā;
- ierakstus veic brīvā, sev ērtā veidā un formātā, izmantojot speciālu piezīmju burtnīcu vai digitālu tās analogu, kas palīdz vieglāk orientēties veiktajos ierakstos.

Lūdzu, ņem vērā, ka visā mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas gaitā būtiski ir ievērot autortiesības un pārliecināties, vai neesi pārkāpis kāda cita uzņēmuma tiesības uz patentu, izgudrojumu vai dizaina paraugu.²⁴

Mākslinieciskās jaunrades darba īstenošana

Mākslinieciskās jaunrades darba (tāpat kā citu projekta darba veidu īstenošana) ietver virzību secīgos tā īstenošanas posmos.

Uzsākšana

Sagatavošanās tev palīdzēs īstenot mākslinieciskās jaunrades darbu. Pirmajā projekta darba īstenošanas posmā tavi uzdevumi ir:

- definēt problēmu vai tēmu;
- formulēt darba mērķi un ieceri.

Plānošana

Izstrādā mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas plānu laika grafikā. Šajā projekta darba īstenošanas posmā tavi uzdevumi ir:

- izvēlēties atbilstošus izteiksmes līdzekļus, tehniku un nepieciešamos resursus;
- izveidot idejas īstenošanas plānu.

Īstenošana un uzraudzība

Īsteno māksliniecisko jaunradi, ievērojot un pārraugot plānoto darba gaitu, regulāri novērtējot attīstību un fiksējot procesā radušās izmaiņas. Šajā projekta darba īstenošanas posmā tavi uzdevumi ir:

- veikt izpēti un eksperimentēt;
- izvērtēt un uzlabot īstenoto ideju.

Izvērtēšana

Artefakta tapšanas gaitā izvērtē, vai un kā sākotnēji izvirzītais mērķis ir sasniegts. Šajā projekta darba īstenošanas posmā tavs uzdevums ir formulēt secinājumus.

Mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas soļu secīgā aprakstā uzzināsi par teorētisko raksturojumu, ieteiktajām metodēm un/vai rīkiem šo soļu īstenošanā, kā arī atsevišķiem piemēriem, kas sniegs atbalstu tev šajā pieredzē.

²³ Ja vēlies iepazīties ar projekta darba īstenošanas prasībām, skaties 3. tabulu dokumentā "Vadlīnijas projekta darba vidējās izglītības pakāpē novērtēšanai" (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

²⁴ Lai iepazītos ar detalizētāku informāciju par radošā darba autortiesībām, izmanto Latvijas Autortiesību aģentūras AKKA LAA datubāzi (pieejama tiešsaistē: <https://www.akka-laa.lv/lv>), kā arī Latvijas izpildītāju un producentu apvienības LaIPA datubāzi (pieejama tiešsaistē: <https://www.laipa.org/>).

1. Definē problēmu vai tēmu!

Atgāde. Sava mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanu uzsāc ar tēmas identificēšanu. Kad esi to noskaidrojis, izvēlies un definē precīzu problēmu, mērķtiecīgi reflektējot par savu pieredzi, sabiedrības aktualitātēm, savām iespējām un interesēm šīs tēmas pētīt vai risināt mākslinieciskajā jaunradē.

Ieteikums. Izvēlies un definē mākslinieciskās jaunrades darba problēmu vai tēmu, mērķtiecīgi reflektējot par savu pieredzi, sabiedrības aktualitātēm, savām iespējām un interesēm šīs tēmas risināt mākslinieciskajā jaunradē:

- meklē un apzini savā un apkārtējo pieredzē, sabiedrībā kopumā vai medijos aktuālus problēmjautājumus vai tēmas, kritiski vērtē to aktualitāti un personisko nozīmīgumu;
- sarunājies ar klasesbiedriem par savu iespējamo problēmu vai tēmu, noskaidro citu viedokļus, uzdod jautājumus;
- apzini un izvērtē iegūtās zināšanas, iespaidus un pieredzi līdzšinējos kursa tematos, uzdodot sev jautājumus.
  - Kas ir svarīgs kultūrā un mākslā?
  - Kā mākslā var risināt sabiedrībai nozīmīgus jautājumus?
  - Vai ir kāda tēma vai problēmjautājums, kuru vēlos pētīt un risināt vairāk, detalizēti?
  - Ko es gribu pateikt pasaulei?
  - Kāds ir mans vēstījums?
  - Kāpēc citiem tas var būt nozīmīgi?
  - Kādu problēmu es gribu risināt?
  - Kāds mākslas veids mani interesē visvairāk?

Darba tēma, iesākot par to domāt, var būt gan abstrakta, gan ļoti konkrēta. Piemēram, idejas ģenerēšana no vispārīgā uz konkrēto. Varbūt tev noderēs, ja sākumā iecerēsi to vispārīgu, piemēram, mīlestība, brīvība, pārmaiņas/metamorfozes, savējais/citālais, daba, dabiskais. Tad varēsi veidot asociatīvu domu un ideju ķēdi, kas vērsta uz konkrētību, tādējādi palīdzēsī sev atrast darba virzību.

Tu vari arī sakārtot savas idejas, veidojot noteiktu struktūru. Iespējams, tas ir tev pieņemamāks veids, nekā veidot ideju kolekciju, kārtot un meklēt izteiksmes formas.

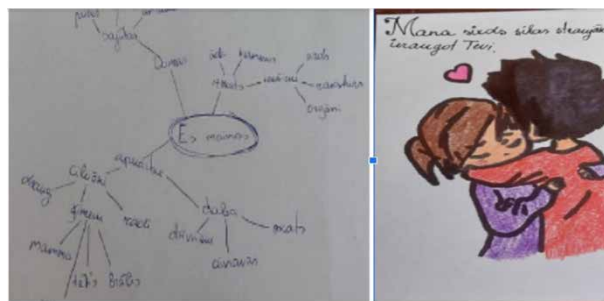
Ieteikums. Lai definētu jaunrades darba problēmu vai tēmu, individuāli vai kopā ar klasesbiedriem izmanto ideju radīšanas stratēģijas.

- Prātavētra – metode, kuru vērtīgi izmantot ideju ģenerēšanas sākuma posmā, kad ir svarīgi atbrīvot prātu un nelikt sev domāt pareizi, neierāmējot savu domu kādā teorijā vai kā citādi.

1. Ņem papīra lapu un vienu minūti bez apstājas un domāšanas raksti visu, kas ienāk prātā par izvēlēto vispārīgo ideju.
2. Atvelc elpu un tad turpini rakstīt.
3. Procesu atkārti vēl vairākas reizes līdz pamani, ka domas kļūst aizvien paradoksālākas, brīvākas un izkristalizējas jaunas problēmas/tēmas.
4. Vērtīgi aplūko radīto un izvēlies sev saistošāko problēmu/tēmu.

Piemērs. Prātavētras metodes izmantošana mākslinieciskās jaunrades darba problēmas definēšanai no tēmas "Mīlestība".

No autoru arhīva

Skolēna pievienotais apraksts:

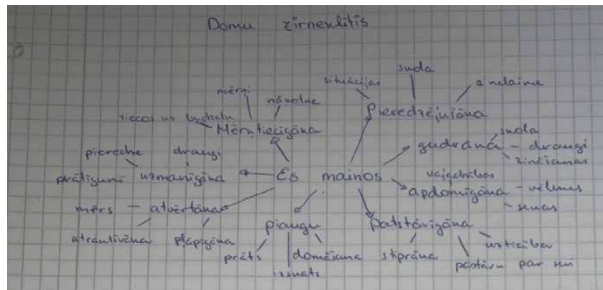
“Bildē ir attēlota meitene ar puisi, kuri ir viens otrā iemīļējušies. Tas ir neliels attēlojums no autorei dzīves. Ikreiz, kad viņa ierauga savu mīļoto cilvēku, sirsniņā parādās patīkama un silta sajūta – sajūta kā mājās. Ikreiz ir sajūta, ka sirsniņa lec no krūtīm ārā, jo ir tik patīkami ieraudzīt mīļoto cilvēku pēc ilgāka laika.”

- Domu karte.
  1. Izveido domu karti "(5 x 3) + (5 x 3)" – piecas asociācijas + pieci fakti no vēstures/pieredzes par izvēlēto vispārīgo ideju. Pēc tam katrai asociācijai un faktam pieraksti vēl trīs asociācijas.
  2. Aplūkojot izveidoto domu karti, izveido oriģinālas sakarības un pieraksti tās.
  3. Pārdomā, kā sakarības varētu paust kādā no mākslām, un dokumentē radīto problēmas vai tēmas ideju(-as) pēc iespējas detalizētāk. Šo ideju tu vari attīstīt arī ar kustību un mūzikas palīdzību, piemēram, ar kustības, skaņas vai vārdu palīdzību paust savu attieksmi pret ideju, mēģinot to izjust ķermeniski.

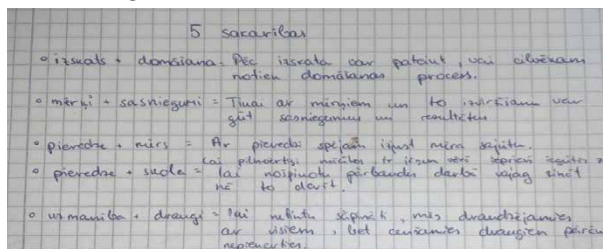

Piemērs. Metodes "Domu karte" izmantošana mākslinieciskās jaunrades darba problēmai vai tēmai "Es mainos – manas metamorfozes".

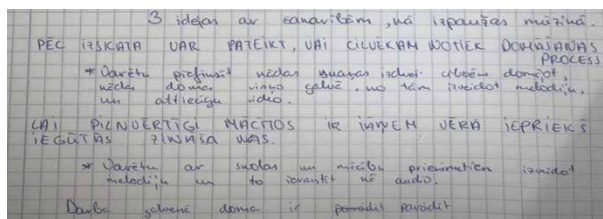
Domu karte

Fiksētās oriģinālās sakarības

Dokumentētās sakarību izpausmju idejas

Ogres 1. vidusskolas skolēna veiktais 2020./2021. m. g. No autoru arhīva

- Ideju kolāža – veido tekstuālas un vizuālas kolāžas, pat ja neuzskati sevi par vizuālās mākslas meistarību.
  1. Lapas centrā uzraksti kādu domu, teikumu, par kuru pēdējā laikā pamani sevi domājam un kas tevi pavada visās dienas darbībās.
  2. Izkrāso to, izvēloties krāsu, kas, tavuprāt, tai atbilst vislabāk.
  3. Turpini šo domu attīstīt, rakstot, iespējams, pat savstarpēji nesaistītus teikumus.
  4. Iekrāso tos, ļaujoties intuīcijai krāsu izvēlē, un palūkojies, kas no tā ir sanācis – visdrīzāk, radītajā jau veidojas stāsts, ko gribēji citiem pateikt.

Šo teikumu kolāžu vari veidot arī kā savstarpēju dialogu, kur lapas vienā pusē raksti apstiprinošus apgalvojumus, savukārt otrā – noliedzošus. Iespējams, tādējādi tu nonāksi pie sava jaunrades darba galvenās problēmas.

Piemērs. Ideju kolāžas metodes izmantošana mākslinieciskās jaunrades darba problēmai vai tēmai "Īstā "es"".

Katrs kolāžā pievienotais simbols veido manu iekšējo pasauli, kuru es vēlos sasniegt dzīvē. Šis izveidotais zīmējums man dod motivāciju, spēku un vēlmi turpināt pilnveidoties reālajā pasaulē. Tāpat arī kolāža man ir sava veida balss meklējums – pilnīga sevis izprašana. Kad cilvēks ir atradis savu balsi, viņš izprot savas stiprās puses, kļūst pilnībā pārliecināts par sevi, dzīvespriecīgāks un enerģijas pilns.

Ogres 1. vidusskolas skolēna veiktais 2020./2021. m. g. No autoru arhīva

- Ķermeņa atbrīvošanas tehnika
  1. Fokussējot uzmanību uz savu elpu – dziļu ieelpu un vēl dziļāku, lēnāku izelpu –, pavadi kādu laiku (5–15 min), uzmanību vēršot sevī.
  2. Vēro izjūtas ķermenī, ar katru izelpu mēģinot atbrīvoties no pavadošajām domām un iespējami atslābināties vēl vairāk.
  3. Kad izdevies nomierināt savu prātu, fokusē uzmanību uz izvēlēto tēmu un vēro, kādus sajūtu tēlus šī tēma tevī raisa.
  4. Šos tēlus mēģini uzzīmēt, uzskicēt, uzgleznot, izdejot vai, iespējams, pat izspēlēt. Piefiksē šos tēlus un ieliec savā radošajā portfolio, jo tas var būt labs impulss tavas idejas turpmākai attīstībai.

Piemērs. Ķermeņa atbrīvošanas tehnika, attīstot lielo ideju “Es mainos – manas metamorfozes”.

Ir iespējams meklēt un atrast dažādus risinājuma veidus, piemēram, skatuves mākslā, teātrī vai laikmetīgajā dejā.

1. vingrinājums. Aizvērtām acīm guļ uz muguras, pievēršot uzmanību savai elpai un ar katru izelpu atslābinot ķermeni, līdz tas kļūst smags un nekustīgs.
2. vingrinājums. Uz grīdas guļošais ķermenis lēni, izjutot katru ķermeņa daļu, savelkas čokuriņā, embrija pozā.

Autore horeogrāfe Lilija Lipora

Ierosmei vari iepazīties ar ieteikumiem ideju attīstīšanai, kas pieejami tiešsaistē (piemēram: <https://www.studentartguide.com/articles/how-to-make-a-mindmap-creative-ideas>).

2. Formulē darba mērķi un ieceri!

Atgādnē. Kad atrasta tev saistoša problēma vai tēma, izvirzi sava jaunrades darba mērķi un ieceri. Mērķis atspoguļo, kāpēc darbs tiek radīts un kāds ir tā vēstījums. Savukārt iecere ir mākslinieciskās jaunrades darbā paustā pamatideja, lai sasniegtu mērķi.

Lai no mērķa attīstītu ieceri, būtiski apzināties, ko gatavojies radīt, izmantojot padziļinātu problēmas vai tēmas izpēti un veidojot skices. Veido iedvesmas kolekciju, kas centrēta jau ap tavu konkrēto apskatāmo tēmu vai problēmu.

Veidojot mākslinieciskās jaunrades darbu, ir iespējams apzināt plašu informācijas avotu diapazonu, sākot no zinātniskajiem apcerējumiem, vēstures aprakstiem, mākslas darbiem, teātra izrādēm, nošu partitūrām un skaņdarbiem, filmām un digitālo tehnoloģiju radītajiem piemēriem.

Jaunrades procesā emocionālajiem iespaidiem ir tikpat liela nozīme kā intelektuālajai informācijai. Izpēti mākslas darbos izmantotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus.

Ieteikums.

Lai definētu mākslinieciskās jaunrades darba mērķi, atbildi uz jautājumiem.

- Kādu ziņu es vēlos nodot ar savu darbu?
- Kādas tēmas, jautājumi, idejas, vērtības vai attieksmes man ir svarīgas?
- Vai tas, kas ir svarīgs man, ir svarīgs arī citiem?
- Kā es zināšu, ka esmu sasniedzis sava darba mērķi, kas par to liecinās?

Ieteikums. Lai formulētu ieceri, veic priekšizpēti. Tev var noderēt informācijas vākšanas plāna un piezīmju veidošana.

1. Atlasi savas idejas īstenošanai nepieciešamo informāciju – izvēlies nepieciešamo no iedvesmas kolekcijas.
2. Atlasi jaunrades darbam aktuālu informāciju, galveno akcentu liekot uz problēmrisināšanu, kas izpaužas caur ikvienai kultūrai saistošiem arhetipiem un tēliem.
3. Mēģini izprast mākslas darbu nozīmi un mērķi, sociālo, kultūras un vēsturisko kontekstu.
4. Salīdzini mākslas darbus, meklējot līdzīgu un atšķirīgu.
5. Veido secinājumus par konkrētā problēmjautājuma vai tēmas risinājumu mākslas darbos.
6. Izmanto informācijas strukturēšanas iespējas.
7. Meklē tematam vai pētāmajam jautājumam aktuālu, nozīmīgu informāciju, saistot vizuāli un audiāli iegūstamo informāciju ar rakstiskiem datiem par vēsturiskiem faktiem, sociālo kontekstu un citu mākslas pētnieku veikto analīzi un interpretāciju.
8. Rīkojies atbildīgi, lai novērstu nekvalitatīva mediju satura radīto ietekmi. Radot darba saturu, ievēro privātuma, ētiskos un tiesiskos nosacījumus, respektē autortiesības un lieto precīzas atsauces uz avotiem.

Atceries, ka izmantotos informācijas avotus nepieciešams dokumentēt atbilstoši prasībām.

Ieteikums. Parūpējies, lai jaunrades gaitā, jo īpaši tā sākumposmā, tev vienmēr ir, kur piefiksēt savas iedvesmas (piemēram, rakstiskas piezīmes, skices, citāti, attēli, skaņdarbi).

Ieteikums. Iedvesmai ieteicams iepazīties ar dažādām jaunrades darbu iepazīšanas pieredzēm, piemēram, tiešsaistē pieejams, kā izpētīt, aplūkot un izjust mākslu caur kontemplāciju (<https://kimberlypoppe.com/blog/the-five-step-guide-for-mindfulness-and-meditation-through-art>).

Piemērs. Problēmas priekšizpēte tēmai “Es mainos – manas metamorfozes”.

Mērķis: ķermeniski izjūtot pārmaiņu nemainīgo dabu ar kustības, skaņas, vārda, vizuālajiem izteiksmes līdzekļiem, paust savu attieksmi pret ideju “Es mainos – manas metamorfozes” (metamorfoze – sieviešu dzimtes 5. deklinācijas lietvārds) dažādās nozarēs.

- **Zoologija:** dzīvnieku attīstība pēcembrionālajā periodā vai vairākām kāpura stadijām.
Angļu meiteni Halimu ieinteresēja taureņi, precīzāk sakot – taureņu izšķilšanās no kūniņas. Viņu interesēja pārmaiņas, kas nemanāmi notiek ik minūti, ik stundu, dienu, bet cilvēki parasti tās neievēro. Vispārinot šo ideju, Halima sāka domāt par metamorfozēm. Par nemitīgu pārmaiņu procesu, kas seko mums ik uz brīdi. Šo ideju var interpretēt dažādi. Halima izmantoja savu zīmēšanas, gleznošanas, veidošanas, modelēšanas talantu un, izpētot taureņa attīstību no kūniņas, veidoja asociatīvu darbu, meklējot dabā un sabiedrībā redzamas līdzīgas formas. Lūk, kāds ir rezultāts!

1. skice. Tauriņu metamorfoze

Kolāža. Asociatīvi – bērna attīstība mātes ķermenī. Kūniņas motīvs modes mākslā.

2. skice. Tauriņu metamorfoze

Tauriņu attīstības izsekošana kā pētniecības procesa daļa. Preparāti ķīmiskajos šķīdumos; tauriņa nospiedumu – fosiliju pētniecība. Skicēšana Dabas muzejā.

3. skice. Tauriņu metamorfoze

Tauriņa vizuālās metamorfozes līdzība ar modes dizainu.

- **Botānika:** galveno (auga) orgānu pārveidošanās, kas parasti ir saistīta ar to funkcijām.
- **Mitoloģija:** pārvēršanās, pārveidošanās; pārvēršanās citā dzīvā būtnē vai nedzīvā lietā dievišķu spēku iekļaušanās rezultātā.

Attīstot metamorfozes ideju, var redzēt, kā šī iecere pamazām pārveidojas un tēma tiek sašaurināta un konkretizēta līdz idejai par tērpu dizaina un mākslas performanci projekta noslēgumā.

3. Atbilstoši jaunrades darba formai un idejai izvēlas izteiksmes līdzekļus, tehniku un nepieciešamos resursus!

Atgāde. Kad jaunrades darba mērķis un iecere ir formulēti, radi darba ideju (risinājumu), izvēloties iecerei atbilstošu jaunrades darba formu, izteiksmes līdzekļus, tehniku un nepieciešamos resursus mākslinieciskajā jaunradē.

Apsver, kādā mākslas vai starpdisciplinārā mākslas veidā īstenosi savu artefaktu. Tas var būt audiovizuāls, digitāls, filma, īsfilma, animācijas filma, mūzikas klips, laikmetīgās mākslas, kustību, improvizācijas, muzikāls, tēlotājmākslas vai lietišķās mākslas darbs, literāra performance, fotofiksācija, izstāde, teātra iestudējums, muzikāla kompozīcija vai koncerts. Piefiksē savam jaunrades darbam noderīgas idejas, risinājumus, meklējot piemērus no dažādām jomām, piemēram, literatūras, sociālajām zinībām, vēstures, dabaszinībām, sporta u. tml., un tad radi mākslinieciskās jaunrades darba ideju (risinājumu).

Ieteikums. Lai atlasītu atbilstošākos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, kā īstenot ieceres izvēlētajā mākslas veidā, reflektē par darba kompozīciju.

- Vai darbam būs sākums, vidusdaļa ar kulmināciju un beigas?
- Varbūt darbā būs atkārtojošas darbības, un tas būs it kā bezgalīgs?
- Bet varbūt man padomā ir vēl kaut kas cits? Kā darbā panākšu kopveseluma iesaisti?

Ieteikums. Lai izvēlētos atbilstošākās tehnikas, kā īstenot mākslinieciskās jaunrades darba ieceri, reflektē par to, kā šo ideju īstenosi tehniski.

- Kādi resursi (piemēram, materiāli, citu cilvēku palīdzība, tehnika) man ir nepieciešami? Kur tos sameklēšu?
- Kādi soļi man jāveic, lai šo ideju īstenotu? Kāds katram solim ir termiņš?
- Kā panākšu kvalitāti, ja filmēšu video? Vai filmēšu horizontāli vai vertikāli? Kāda būs kadra kompozīcija, kameras leņķi, kadru plāni? Kādus montāžas veidus izmantošu, lai nodotu saistošu vēstījumu? Kā panākšu labu gaismu un asumu?
- Vai skaņas/mūzika papildinās vai tikai atkārtoti ilustrēs manu ideju?
- Kā darba noslēgumā beigsies skaņa/mūzika un video, piemēram, noklusinoties, pēkšņi pārtrūkstot? Kāpēc tieši tā?
- Vai darbā izmantošu kāda cita cilvēka radīto darbu? Kur un kā likšu atsauci uz šo darbu?
- Ko man būtu svarīgi pateikt idejas konceptuālajā aprakstā? Kā es varētu atbildēt uz šiem jautājumiem?
- Par ko šis darbs ir (galvenā doma)?
- Ko tas man nozīmē?
- Kā īstenošu šo darbu – kas procesā varētu sagādāt prieku, kas izaicinājumus?

Piemērs. Skolēna piemērs "Pieredze, zināšanas un stress klasē (radošais darbs pieejams audioformātā: https://drive.google.com/file/d/1kvrJN_lbn-PoLfuX6pAdi9BqAOXyzzchE/view)"

Skolēna pievienotais apraksts:

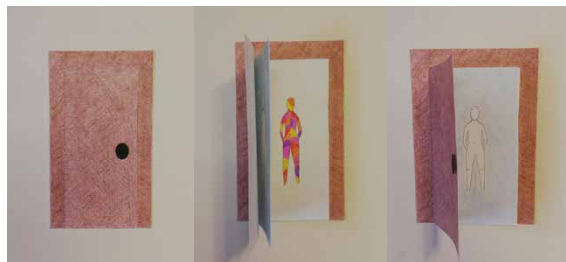
"Šajā audio attēlots ritms, kas veidots no skaņām, kuras ikdienā autore saklausa mācoties. Dzirdami ir pildspalvu klikšķi, lineāla skaņas, lapu šķiršanas skaņas, soļi, sirdspuksti. Kaut kur ārā dzirdamas sirēnas... Skaņas autore izvēlējās pēc pieredzes, saliekot tās visas kopā. Galarezultātā radās ritms, kas atspoguļo meitenes pieredzētās nepatīkamās sajūtas – stresu un uztraukumu kontroldarbu laikā.

Piemērs. Skolēna piemērs tēmai "Draugs vai svešinieks"

Skolēna pievienotais apraksts:

"Šī darba galvenā doma ir tāda, ka katram cilvēkam ir vairākas kārtas. Šajā gadījumā durvis, kuras atveras dažādiem cilvēkiem. Pirmais iespaids ne vienmēr ir pareizs, jo cilvēks neizturas pret draugiem tāpat kā pret cilvēku, kuru satiek pirmo reizi. Šis darbs autorei liek domāt par draudzību, uzticību, liek vēl vairāk novērtēt attiecības ar draugiem."

Ieteikums. Izvēloties mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanai nepieciešamos resursus, atbildi uz jautājumiem.

- Kas man nepieciešams, lai es varētu īstenot savu ideju vai veikt izpēti?
- Kādi resursi man nepieciešami, piemēram, materiāli, telpas, laiks, iesaistītie cilvēki, finanses, tehnoloģijas, prasmes?
- Kāds atbalsts man varētu būt nepieciešams?

Ik pa laikam veido diskusijas ar klasesbiedriem un jomas speciālistiem. Izmanto jau esošos kultūras jomām radītos resursus.

4. Izveido risinājuma/idejas īstenošanas plānu!

Atgāde. Lai veiksmīgi īstenotu mākslinieciskās jaunrades darbu, ir svarīgs sagatavošanās process un rūpīga plānošana. Tā kā mākslinieku vairāk var salīdzināt kā pētnieku džungļos, nevis tūristu ar karti, ņem vērā, ka jaunrade brīžiem var likties vairāk haotiska kā strukturēta pieredze. Tādēļ pastāvīga jaunrades procesa plānošana un virzīšana uz priekšu var palīdzēt neapmaldīties, neapmulsť un neiestrēgt procesā. Veicot plānošanu, joprojām pastāv iespēja, ka process un/vai rezultāts neizdosies tā, kā to iecerēji – tā ir radošā procesa sastāvdaļa. Tomēr, plānojot savu radošo procesu, parūpējies par to, ka tas īstenojas pēc iespējas veiksmīgāk.

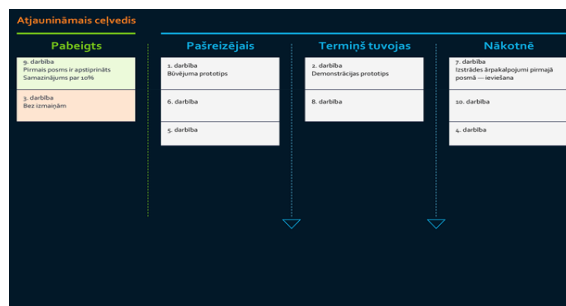

Ieteikums. Sastādi projekta kalendāro plānu, kurā būtu ietverti veicamie darbi, darba izpildes termiņi un atbildīgie. Lai mākslinieciskās jaunrades darbu īstenošanu paredzētajā laikā, veido darbu izpildes grafiku, kurā norādi:

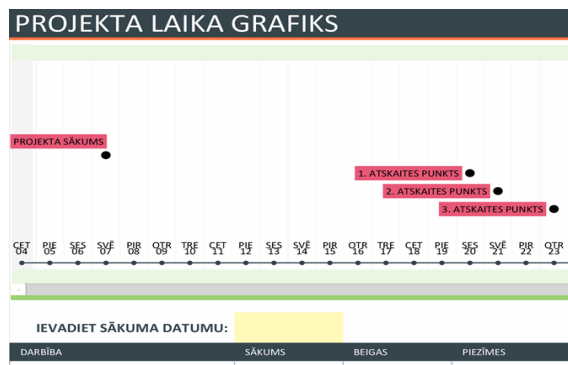
- datumu, laiku, termiņus – lai atzīmētu precīzus termiņus, attiecīgās nedēļas ailē ieraksti darba pabeigšanas beigu datumu; iekļauj plānā arī visus nepieciešamos norādītos termiņus. Ja kādu projekta posmu izstrādāsi īsākā laika posmā, plānu veido pa dienām, ja garākā – pa nedēļām vai mēnešiem;
- veicamos uzdevumus – uzskaiti visus galvenos darbus projektā, termiņus un atbildīgos. Iekļauj plānā pašvadības aktivitātes, piemēram:
  - kā un kad es sevi uzraudzīšu darba īstenošanā;
  - kā sevi motivēšu darbam, kādas darba stratēģijas izmantošu;
- aktuālās piezīmes/labojumus procesā – katru dienu vai nedēļu pārskati darba plānu, lai pārliecinātos, vai darbi raiti rit uz priekšu, un papildini plānu vai veic izmaiņas esošajā, ja nepieciešams.

Piemērs.
Kalendārā plāna piemērs.

Ekrānšāviņš no tiešsaistes lietojumprogrammas Padlet (<https://padlet.com/>)

Ekrānšāviņš no tiešsaistes lietojumprogrammas "Projekta laika grafiks – Office Templates" (<https://templates.office.com>)

Plānojot mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanu, īpašu uzmanību pievērš arī savu radošo darbību produktīvākai virzīšanai. Plānojot savu radošo izpaušmi, izvērtē:

- kuras nedēļas dienas un laikus tu veltīsi, lai īstenotu jaunrādī;
- kuru diennakts periodu, ņemot vērā savas iespējas, novēro kā radošajai izpaušmei atbilstošāko (piemēram, rīts, priekšpusdiena, pusdienslaiks, pēcpusdiena, vakars);
- cik ilgu laika posmu tava radošā izpaušme ir produktīva (piemēram, ielāno, cikos tu sāksi un pabeigsi; ņem vērā, vai tā būs viena sesija vai vairākas ar pārtraukumiem starp tām).

Lai efektīvi īstenotu savas jaunrades idejas, iepazīties ar ieteikumiem, kas pieejami tiešsaistē (piemēram: <https://www.artworkarchive.com/blog/7-steps-to-double-your-art-making-time> un <https://www.artworkarchive.com/blog/creative-planning-tools-for-artists-who-hate-planning>).

5. Veic izpēti un eksperimentē!

Atgādne. Eksperimentē, meklē citus skatpunktus, mērķtiecīgi sevi rosini izmēģināt dažādus risinājuma elementus, skatījumus un izteiksmes līdzekļus.

Ieteikums. Piefiksē un reflektē par domas, risinājuma attīstību, piemēram, kāda nozīme manā radošajā procesā ir izpētei un eksperimentēšanai, kādu iespaidu tas atstāj uz sākotnēji iecerēto iznākuma sakritību ar izvirzīto mērķi.

Izvērtē citu mākslinieku vēstījumus par mākslas darbiem, piemēram, kombinējot mākslas darbus ar mākslinieku viedokļiem, sarunājoties klasē par pareizajām un nepareizajām kombinācijām. Meklē sev saistošo izteiksmes veidu, stilu, raksti mākslinieka vēstījuma melnrakstu.

Uzraugi sevi procesa laikā:

- piefiksē izstrādes progresu katrā izstrādes posmā;
- atgriezies pie izstrādātā darba plāna – ja nepieciešams, to papildinot un mainot;
- reflektē par darba tapšanas procesu, saturu, savu ieguldījumu, gūtajām emocijām un iespējamo iznākuma sakritību ar plānoto mērķi.

Diskutē ar klasesbiedriem par izaicinājumiem apjomīga darba veikšanā, idejas attīstībā un meklē risinājumus.

Piemērs. Idejas izpēte un eksperimenta piemērs tēmas "Draugs vai svešinieks" attīstībai.

Izpētē tiek izmantoti dažādos periodos radīti mākslas darbi, kurā simbolisko un tematisko slodzi pilda durvju un cilvēka motīvs. Durvis, kas vieno, bet arī nošķir telpas. Savieno un nodala cilvēka radīto un dabisko telpu.

Mākslinieka spēle ar gaismu un krāsu laukumiem.

Niklāvs Strunke "Cilvēks, kas ieiet istabā", 1823. g.

Renē Magrits "Inde",
1939. g.

Edvards Grūbe "Durvis",
2003. g.

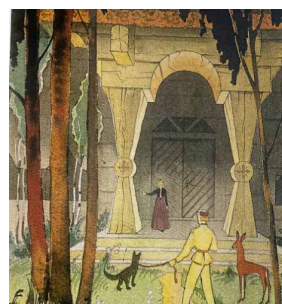

Pīters de Hohs "Kalpone
ar bērnu pagalmā", 1658. g.

Djego Velaskess "Galma
dāmas", 1656. g.

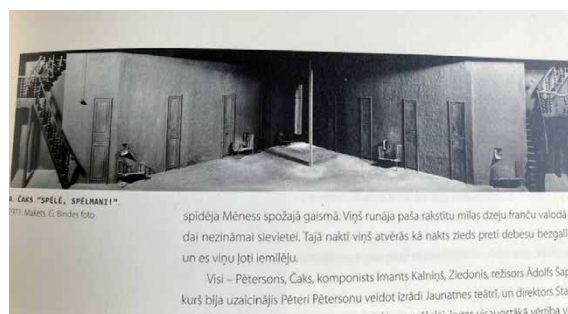
Tēmas "Durvis – draugs vai svešinieks" izpētē tiek izmantots pasakas motīvs, kur durvis kā telpas sadalījums pilda simbolisku slodzi starp sakrālo un profāno telpu.

K. Sūniņš "Divi brāļi", ilustrācija latviešu
tautas pasakai, 1959. g.

Piemērs liecina, kā durvju un telpas sadalījuma tēma tiek izmantota scenogrāfijā. Attēlā redzama Ilmāra Blumberga skice A. Čaka un I. Ziedoņa dzejas izrādes "Spēlē, spēlmani" iestudējumam Jaunatnes teātrī.

Šeit iespējams ieraudzīt, kā glezniecība iespaido skatuves telpas iekārtojumu. Varbūt arī tu savu darbu vari izveidot kā scenogrāfiju kādai performancei vai teātra izrādei, ko iestudēt skolā?

I. Blumberga scenogrāfijas makets A. Čaka un I. Ziedoņa dzejas izrādei "Spēlē, spēlmani", Jaunatnes teātris, 1972. g.

Durvju motīvs literatūrā var būt kā ideja, lai radītu, piemēram, mūzikas improvizāciju, deju, kustību performanci vai foto izstādi.

Šeit dzejnieces Māras Zālītes dzejolis, kas jēdzieniski paplašina durvju nozīmē, šeit iespējasm runāt ne tikai par personiskiem, bet arī par vēsturiskiem un sociāliem kontekstiem.

Māra Zālīte

Vakarā
 Es durvīs iestājos.
 Jūs varat mani apsveikt –
 Es esmu iestājusies durvīs.
 Jau rokturis tur uzticīgi manu roku.
 Es durvīs iestājos un skatos, vai ir visi.
 Vai ir mans sievas gods, vai bērna smieklis,
 kas rīt būs atkal vajadzīgi smiešanai,
 vai ogle pavardā ir nomodā,
 vai mājas gariņi pa savām vietām.
 Es durvīs iestājos un skatos, vai ir visi.
 Vai ieraugs abrā,
 auseklīts pie debess,
 vai tēvutēvu piemiņa,
 vai skaidrais prāts
 un vai ir mīlestība pārnākusi mājās.
 Es durvīs iestājos –
 vai visi, vai visi vakarā.
 Jā, visi vakarā.
 Ir visi vakarā.
 Es kļūstu durvis.

6. Izvērtē un uzlabo!

Atgādne. Savas idejas īstenošana vienmēr saistīta ar šaubām – tā ir dabiska domājoša cilvēka pozīcija. Tajā pašā laikā mākslinieks intuitīvi sajūt savas idejas ideālo īstenošanas ceļu, tādēļ ieklausies citu viedokļos, tomēr vienmēr pārliecinies, cik ieteikums ir saskaņots ar tavu ieceri un palīdz tev nonākt pie labākā idejas īstenošanas rezultāta. Izvērtē sasniegtā rezultāta atbilstību izvirzītajam mērķim. Strādā pie detaļām un uzlabo tehniskos elementus.

Ieteikums. Meklējot iespējas uzlabojumiem, konsultējies ar mentoriem, jomas speciālistiem, savu skolotāju un skolabiedriem, lai varētu it kā no malas palūkoties uz savas idejas īstenošanu un topošo artefaktu, tādējādi uzlabotu savu sniegumu radītajā risinājumā. Ja iespējams, veido diskusiju ar saviem pirmajiem skatītājiem eksperimentēšanas un mēģinājuma procesā. Izvērtē viņu ieteikumus un veic uzlabojumus.

Izmanto jautājumus, kas varētu noderēt, uzsākot diskusiju ar mentoru, klasesbiedriem, pēc dalības kopīgos mēģinājumos un eksperimentos.

- Kāds ir artefakta vēstījums, un cik tas ir saprotams?
- Kādi un cik veiksmīgi mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi izmantoti?
- Kas visvairāk aizrāva, aizkustināja vai ieinteresēja?
- Kādas ir piedzīvotā artefakta veiksmes?
- Ko vajadzētu uzlabot?
- Kādas domas raisās pēc artefakta demonstrējuma?
- Vai artefakts emocionāli uzrunā?
- Kādi ir ieteikumi tehniskiem risinājumiem?

Atceries salīdzināt, dokumentēt un reflektēt par to, kā izdevies darbu uzlabot, papildināt.

7. Formulē secinājumus!

Atgāde. Mākslinieciskās jaunrades darba izvērtēšana ir brīdis, kad tu kā jaunrades veidotājs novērtē izvēlēto ideju, radīto rezultātu un analizē darba procesu, kuru tu noslēdz ar secinājumu formulēšanu. Izvērtējot paveikto un iegūto pieredzi, tu radi iespēju pilnveidot savu sniegumu mākslinieciskajā jaunradē.

Ieteikums. Lai novērtētu jaunrades pieredzi kā procesu un radīto mākslinieciskās jaunrades darbu, ņem vērā šādus ieteikumus:

- atskatoties uz sākotnēji izvēlēto ideju, kuru formulēji kā iespējamo risinājumu izvēlētajai problēmai vai tēmai, neitrāli izvērtē, kā un kāpēc mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi, tehnikas un resursi ietekmējuši radīto artefaktu un tā publisko demonstrējumu;
- izvērtē iegūto atgriezenisko saiti no auditorijas pēc artefakta publiska demonstrējuma;
- izvērtē iegūto jaunrades pieredzi, reflektē par gūto emocionālo pieredzi darba izstrādes laikā.

Ieteikums. Lai mākslinieciskās jaunrades procesa gaitā iegūto pieredzi izmantotu jauna radošā procesa ģenerēšanai nākotnē, formulē īsus un konkrētus darba gaitā iegūtos galvenos patstāvīgos atzinumus par jaunrades pieredzi kā procesu, radīto artefaktu un tā publisko demonstrējumu. Secinājumus veido:

- pamatojies jaunrades pieredzes izvērtējumā un atklājot savu kā autora uztveres dziļumu, tēlainību un emocionālo pieredzi;
- norādot, kā mērķis un iecere atspoguļojas radītajā mākslinieciskās jaunrades darbā (artefaktā un tā publiskā demonstrējumā).

Kā izpildīt mākslinieciskās jaunrades darba īstenošanas prasības?

Mākslinieciskās jaunrades darba patstāvīgu īstenošanu tu esi aicināts noslēgt ar projekta darba īstenošanas prasību sagatavošanu, tādējādi apliecinot savu sniegumu dažādās prasmēs. Par īstenotu mākslinieciskās jaunrades darbu liecina:

- iesniegts mākslinieciskās jaunrades darba apraksts;
- publiski demonstrēts radītais artefakts;
- iesniegts projekta darba pašnovērtējuma portfolio;
- demonstrēta projekta darba prezentācija.

Projekta darba galarezultāta – mākslinieciskās jaunrades darba apraksta – sagatavošana

Īstenojot projekta darbu un demonstrējot problēmrisināšanas, informācijpratības un digitālās prasmes, šo prasmju apguvi tu esi aicināts apliecināt, iesniedzot projekta darba galarezultātu – mākslinieciskās jaunrades darba aprakstu –, kas ir visaptverošs ieskaits par īstenoto jaunradi.

Mākslinieciskās jaunrades darba apraksta teksta struktūra

Mākslinieciskās jaunrades darba aprakstu veido šādas sadaļas:

- titullapa;
- saturs;
- ievads;
- darba satura izklāsta nodaļas un apakšnodaļas:
  - kultūrkontekstu un avotu apskats (mākslas darbi, kultūrteorētiku teksti, izpētes avoti),
  - metožu apraksts (paņēmienu un risinājumi, kas izmantoti idejas īstenošanā),
  - artefakta apraksts,
  - artefakta demonstrējuma plānošanas un procesa apraksts,
  - rezultātu apkopojums un analīze;
- secinājumi;
- informācijas avotu saraksts;
- pielikumi (ja nepieciešams).

Titullapā norādi izglītības iestādes nosaukumu, darba virsrakstu, darba autoru [-e/-i/-es]: [Vārds, Uzvārds], darba vadītāju: [Vārds, Uzvārds], darba konsultantu: [Vārds, Uzvārds], pilsētu un gadu. Mākslinieciskās jaunrades darba virsraksts atspoguļo darba tematu. Tas ir konkrēts un vienlaikus pietiekami informatīvs. Darba virsrakstā neizmanto palīgteikumus un saīsinājumus.

Satura rādītājā iekļauj visas darba teksta daļas, nodaļas, apakšnodaļas un pielikumus. Numurē tikai darba satura nodaļas un apakšnodaļas, bet nenumurē šādas nodaļas: "Satura", "Ievads", "Secinājumi", "Informācijas avotu saraksts". Teksta nodaļu, apakšnodaļu un pielikumu virsrakstus noformē hierarhiskā struktūrā ar norādītiem lappušu numuriem, kuros tie atrodami.

Ievadā pamato temata izvēli, skaidro problēmu un/vai aktualitāti, formulē mērķi, tā sasniegšanai veicamos uzdevumus.

Ievadam seko mākslinieciskās jaunrades darba **satura izklāsta nodaļas un apakšnodaļas**:

- kultūrkontekstu un avotu apskats (mākslas darbi, kultūrteorētiku teksti, izpētes avoti), kurā ietver visu iedvesmas avotu (mākslas, mūzikas, modes, kino u. c. piemēri; kultūrteorētiku teksti) analīzi;
- artefakta aprakstā, kur skaidro tajā demonstrēto saturu, vēstījumu, realizāciju, mērķauditoriju;
- metožu apraksts (paņēmieni un risinājumi, kas izmantoti idejas īstenošanā) – mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu un idejas risinājuma apraksts – , kur ietver darba ideju (risinājumu), atbilstošo jaunrades darba formu, izteiksmes līdzekļus, tehnikas un izmantotos resursus;
- artefakta demonstrējuma plānošanas un procesa apraksts, kurā raksturo producēšanas un publiska demonstrējuma gaitu;
- rezultātu apkopojums un analīze, kurā reflektē par gūto pieredzi un formulē secinājumus.

Katrai nodaļai var būt izvēsta apakšstruktūra, taču, lai izdalītu atsevišķu apakšnodaļu, tai jābūt vismaz 1–2 lappuses garai. Nodaļai nedrīkst būt tikai viena apakšnodaļa. Katras nodaļas beigās vienā vai dažās rindkopās sniedz kopsavilkumu, kā arī veido loģisku pāreju uz nākamo daļu.

Secinājumi. Šajā sadaļā ietver skaidri, secīgi un loģiski formulētus secinājumus par jaunrades pieredzi kā procesu un radīto artefaktu un tā publisko demonstrējumu.

Informācijas avotu saraksts. Informācijas avotu sarakstā iekļauj visas atsaucēs pieminētās vienības. Saraksta un atsauču noformēšanai var izvēlēties kādu no atsauču un literatūras un informācijas saraksta (bibliogrāfijas) noformēšanas stiliem, bet izvēlētā noformējuma lietojumam jābūt konsekventam (t. i., visā darbā lieto viena veida bibliogrāfisko noformējumu). Apraksta rakstīšanā izvairies no tādu informācijas avotu izmantošanas, kas nav uzticami informācijas avoti, piemēram, teksti bez autora un bez publicēšanas datuma.

Pielikumus darbā ievieto tikai nepieciešamības gadījumā, ja tajos iekļautie materiāli ir oriģināls darba papildinājums daļa. Pielikumā parasti iekļauj, piemēram:

- neaizpildītu aptaujas anketas paraugu, intervijas jautājumus;
- autora izstrādātos materiālus vai darba lapas;
- dokumentu kopijas;
- apjomīgas tabulas, attēlus, kartes un citus materiālus, kas apgrūtinātu apraksta pamatteksta uztveri;
- skices vai rasējumus;
- fotogrāfijas, dzīves un daiļrades apskatu, mākslas objektus, grāmatu vizuālos attēlus vai teksta fragmentus.

Katram pielikumam piešķir nosaukumu un tos secīgi numurē. Ņem vērā, ka darba tekstā uz katru no pielikumiem jābūt vismaz vienai atsaucei.

Mākslinieciskās jaunrades darba apraksta teksta valoda un noformējums

Sagatavojot mākslinieciskās jaunrades darba aprakstu, tiek aicināts:

- precīzi lietot terminus – visā tekstā ar vienu un to pašu nozīmi, izvairoties no viena termina vairāku sinonīmu lietojuma darbā. Lai arī termini lielākoties ir internacionālistiski, ieteicams lietot latvisku terminu, ja tāds ir izveidots, vai arī sākotnēji minēt gan internacionālo, gan latvisko terminu, norādot, kuru no tiem turpmāk lietosi tekstā;
- saīsinājumus nelietot virsrakstos, nodaļu un apakšnodaļu pirmajā teikumā. Pārējā tekstā var īsināt bieži lietotus terminus, jēdzienus vai garākus nosaukumus. Pirmo saīsinājuma skaidrojumu var norādīt iekavās vai veidot atsevišķu lapu saīsinājumu skaidrojumam;

- teikumu nesākt ar skaitli;
- tekstā minot citvalodu īpašvārdu (vārdi, uzvārdi, darbi, ģeogrāfiskie nosaukumi utt.), tos rakstīt atbilstoši latviešu ortogrāfijai, bet, pirmo reizi minot, aiz tiem iekavās norādīt rakstību oriģinālvalodā;
- izmantojot citu autoru darbu, atsaukties uz izmantotajiem informācijas avotiem. Lai citētu faktu, citētu tieši no avota vai citētu informāciju, kas iegūta personīgi no eksperta, izmantot citātus;
- izstrādāt apraksta plānoto struktūru, lai radītu tekstam virzību, secīgumu, vienotību un sakārtotību, kā arī pausto informāciju izklāstītu aprakstoši, tomēr kodolīgi, katrā rindkopā iekļaujot ievada un noslēguma teikumus, lai virzītu lasītāju;
- visus grafikus, diagrammas, shēmas, zīmējumus, fotoattēlus u. tml. tekstā saukt par attēliem, norādot tiem secīgu numerāciju un parakstus, tabulām norādīt virsrakstus un tās secīgi numurēt, kā arī tekstā uz katru no attēliem un tabulām iekļaut vismaz vienu norādi. Tabulu un attēlu nosaukumiem ir jābūt saprotamiem bez darba teksta lasīšanas. Lai neapgrūtinātu pamatteksta uztveri, vienā lappusē vajadzētu būt ne vairāk kā divām tabulām vai attēliem;
- to iesniegt PDF formātā, minimālais un maksimālais projekta darba apraksta apjoms nav noteikts.

Projekta darba galarezultātu – mākslinieciskās jaunrades darba aprakstu – vērtē, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu²⁵. Iepazīsties ar to un pārliecinies, ka tev ir saprotams, kas ir augstākais vēlamais snieguma līmenis, uz ko tiekties, īstenojot mācību uzņēmumu.

Projekta darba galarezultāta – mākslinieciskās jaunrades darba (artefakta) publiska demonstrējuma – sagatavošana

Publiski demonstrētu artefaktu vari īstenot starpdisciplināri un izpaust dažādos mākslas veidos, piemēram:

- veidojot audiovizuālu, digitālu, video, laikmetīgās mākslas, kustību, improvizācijas, mūzikas vai literāru performanci;
- radot mūzikas skaņdarbu un organizējot koncertu;
- rakstot literāru darbu;
- veidojot multimediju darbu;
- iestudējot laikmetīgās dejas performanci, teātra izrādi, mūziklu u. tml.;
- radot vides instalāciju, īstenojot foto, digitālās, lietišķās mākslas izstādi u. tml.

Sagatavošanās artefakta publiskai demonstrēšanai

Publiski demonstrētais artefakts nozīmē to, ka esi ne vien radījis mākslas darbu (gleznu, dejas kompozīciju, muzikālu skaņdarbu, izrādi), bet arī noorganizējis tā izrādīšanu – nodošanu publikas vērtējumam. Publiski demonstrējot artefaktu:

- laikus parūpējies par nepieciešamajiem resursiem, lai sagatavotu artefakta demonstrēšanai atbilstošu vidi – iekārto spēles laukumu, sagatavo nepieciešamo aprīkojumu; atceries arī par skatītājiem, klausītājiem paredzēto telpu;
- īsteno procesa secīgumu un organizētību.

Mākslinieciskās jaunrades darba (artefakta) publiskas demonstrēšana

Māksla ir saistīta ar zināmu dvēseles atkailinājumu un neaizsargātību. Tas vienmēr ir satraucoši un ne katrreiz ļoti patīkami, bet tas noteikti veicinās tavu izaugsmi un attīstīs kādas noteiktas prasmes. Artefakta publisks demonstrējums (artefakta īstenošana) nozīmē to, ka tu dari ieraugāmu, saklausāmu, piedzīvojamu savu ideju publikai neatkarīgi no tā, kādā mākslas veidā un žanrā tu esi nolēmis to īstenot. Tā ir pieredze kurā tavs jaunrades darbs satiekas ar savu skatītāju – taviem klases un skolas biedriem, skolotājiem, vecākiem, skolas administrāciju vai vietējās kopienas iedzīvotājiem un citiem interesentiem. Artefakta demonstrējums var kļūt arī par skaistu skolas vai kopienas notikumu, kurā svinēt mākslas svētkus. Tu vari īstenot savu artefakta demonstrējumu kā daļu no kāda lielāka skolas, iestādes vai pašvaldības pasākuma.

²⁵ Projekta darba galarezultāta – apraksta – snieguma līmeņu apraksts pieejams dokumenta “Vadlinijas projekta darba vidējās izglītības pakāpē novērtēšanai” (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>) 8. tabulā.

Noslēdzot artefakta publiskas demonstrēšanas pieredzi:

- reflektē par savu intelektuālo un emocionālo pieredzi – pārdomā un piefiksē, ko esi guvis, īstenojot šo projektu, pētot tēmu, sarunājoties ar jomas profesionāļiem, skolotājiem un līdzbiedriem, organizējot un plānojot īstenošanas procesu;
- izvērtē iegūto atgriezenisko saiti, ko guvi no auditorijas pēc artefakta publiska demonstrējuma. Pievērs uzmanību atsauksmēm un pieraksti tās. Piefiksē savus iespaidus un sajūtas, kā arī apsver un analizē savu veiksmju un izaicinājumu cēloņus, kam tu pievērsīsi pastiprinātu uzmanību citkārt.

Projekta darba galarezultātu – mākslinieciskās jaunrades darba (artefakta) publisku demonstrēšanu – vērtē, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu²⁶. Iepazīsties ar to un pārliecinies, ka tev ir saprotams, kas ir augstākais vēlamais snieguma līmenis, uz ko tiekties.

Projekta darba pašnovērtējuma portfolio sagatavošana

Īstenojot projekta darbu un demonstrējot pašvadītas mācīšanās prasmes, šo prasmju apguvi tu esi aicināts apliecināt, iesniedzot projekta darba pašnovērtējuma portfolio, kas ir tevis veidots visu projekta darba īstenošanas laikā lietoto prasmju mērķtiecīgs apkopojums un pašnovērtējums.

Uzsākot projekta darba pašnovērtējuma portfolio izstrādi, jau sava projekta darba īstenošanas sākumā tev ir iespēja:

- izpētīt un sekot līdzi savam mācīšanās procesam projekta darba īstenošanas laikā;
- pilnveidot savu sniegumu prasmēs, kuras plāno iekļaut projekta darba pašnovērtējuma portfolio un projekta darbā kopumā;
- attīstīt snieguma kvalitāti pašnovērtējumā – kritisku izpratni par savu prasmju attīstību –, tādējādi atpazīstot un apzinoties prasmes, kuras padodas un kuras rada izaicinājumu, līdz ar to ir pilnveidojamas;
- gūt visaptverošāku mācīšanās pieredzi, kas ietver lietpratības attīstību kompleksās situācijās, tai skaitā caurviju prasmes, kā arī zināšanās, prasmēs, izpratnē, ieradumos un to kombinācijās augstākajā mācību satura apguves līmenī saistībā ar vienu vai vairākiem tevis izvēlētajiem padziļinātajiem kursiem.

Sagatavojot projekta darba pašnovērtējuma portfolio, tajā iekļauj:

- projekta darba veidam raksturīgo caurviju prasmju grupu (pēc izvēles)²⁷ un tās iekļaujošo prasmju (pēc izvēles)²⁸ izvērtējumu:
  - prasmju (ne mazāk kā trīs), kas ietvertas pašnovērtējuma portfolio, uzskaitījums;
  - pierādījumi, kas apliecina prasmju grupas apguvi un tās attīstību;
  - refleksija, kurā tu pamato pierādījuma saistību ar prasmju grupu un reflektē par prasmes apguvi;
- apkopojošu pašnovērtējumu par sava projekta darba īstenošanas procesu (attiecībā pret visiem projekta darba īstenošanas soļiem), izvērtējoši aprakstot, kas projekta darba īstenošanas pieredzē:
  - padevās visvieglāk;
  - sagādāja grūtības vai izaicinājumus;
  - ir nozīmīgākais no apgūtā un pieredzētā;
  - identificēti kā iespējami uzlabojumi un/vai izaugsmes iespējas.

Tātad, veidojot projekta darba pašnovērtējuma portfolio, tajā iekļauj gan projekta darba veidam raksturīgo prasmju izvērtējumu, gan projekta darba īstenošanas procesa pašnovērtējumu.

²⁶ Projekta darba galarezultāta – mākslinieciskās jaunrades darba (artefakta) publiskas demonstrēšanas – snieguma līmeņu apraksts apkopots dokumenta "Vadlīnijas projekta darba vidējās izglītības pakāpē novērtēšanai" 9. tabulā (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

²⁷ Caurviju prasmes projekta darba novērtēšanai skati dokumenta "Vadlīnijas projekta darba vidējās izglītības pakāpē novērtēšanai" 1. tabulā (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

²⁸ Plašākai uzziņai skati vadlīniju 3. tabulu (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

Lai iespējami uzlabotu savu sniegumu pašvadītas mācīšanās prasmēs un tās raksturojošā projekta darba pašnovērtējuma portfolio izstrādē, esi aicināts iepazīties un ņemt vērā vērtēšanas kritērijus²⁹ un turpmāk aprakstītos vispārīgos un projekta darba veidam specifiskos ieteikumus:

- projekta darba pašnovērtējuma portfolio sagatavošanas izstrādi uzsāc jau sava projekta darba īstenošanas sākumā, to iekļaujot regulāri reflektējot par sava projekta darba īstenošanas procesu – piemēram:
  - projekta darba īstenošanas sākumā iepazīties ar projekta darba veidam raksturīgo caurviju prasmju grupām³⁰ un prasmēm, kuras tās katra ietver, izvēloties vairākas, kuru analīzi vēlēsies veikt rūpīgāk, lai projekta darba īstenošanas procesā varētu reflektēt par to apguvi un attīstību (sākotnēji ieteicams izvēlēties vairāk par noteikto minimālo skaitu, lai vari atlasīt tās, kas uzskatāmāk demonstrē tavas pašvadītas mācīšanās prasmes);
  - katra projekta darba īstenošanas posma noslēgumā atbildi uz iepriekš minētajiem pašnovērtējuma jautājumiem;
- lai gan projekta darba pašnovērtējuma portfolio saturs paredz pašizziņu un tās aprakstīšanu attiecībā uz izvēlētajām prasmēm, pārliecinies, ka to veic:
  - no kritiska, tomēr neitrāla vērotāja pozīcijas;
  - regulāri visos projekta darba īstenošanas posmos;
- izvēloties projekta darba pašnovērtējuma portfolio iekļaujamās prasmes (vismaz trīs), sākotnēji iepazīties ar visām projekta darbam raksturīgākajām caurviju prasmju grupām un tajās ietvertajām prasmēm³¹. Prasmes, kuras vēlies iekļaut pašnovērtējuma portfolio, vari izvēlēties pēc saviem ieskatiem, ņemot vērā tev pieejamos pierādījumus, lai pamatotu šo prasmju apguvi un/vai tās attīstību;
- reflektējot par izvēlēto prasmju apguvi, jūties drošs dalīties visās savās personīgajās pieredzēs (novērotās domas, emocijas, sajūtas, rīcība), kas ietekmējušas šo prasmju attīstību vai izpratni par mācību jomas saturu, saglabājot objektivitāti – arī analizējot, saistot un aprakstot to ietekmi uz prasmju apguvi. Refleksijā ne vien veic prasmju apguves analīzi, skaidro iespējamus kļūdu iemeslus, piedāvā uzlabojumus vai citus alternatīvus risinājuma veidus, bet arī iekļauj turpmākos iespējamus izaugsmes mērķus;
- saglabā visas projekta darba īstenošanas procesā veiktās piezīmes, komentārus, melnrakstus (teksta, foto, video, audio fiksācija) par izmantotajiem, analizētajiem un radītajiem darbiem u. c., kā arī radītos darbus specifiski projekta darba veidam, tos strukturējot un sakārtojot sev ērtā un pārskatāmā veidā, lai pēc tam viegli varētu atlasīt un pievienot visaptverošākos, raksturojošākos un/vai uzskatāmākos pierādījumus izvēlēto prasmju pamatošanai, piemēram:
  - vizuālo, audio, audiovizuālo materiālu iedvesmas kolekciju;
  - kultūrtekstus, kritikas, teorētiskos tekstus, rakstus, intervijas, audio, video un digitālos ierakstus, skices, ideju metus;
  - analītiskus aprakstus par koncertiem, izstādēm un citiem apmeklētiem mākslas pasākumiem, ko esi apmeklējis, lai attīstītu ideju;
  - skices, uzmetumus, melnrakstus par ideju un tās attīstību.

Projekta darba pašnovērtējuma portfolio var būt dažādas formas – tas var tikt veidots un iesniegts kā izdrukāts vai tiešsaistes materiāls.

²⁹ Detalizēta informācija par projekta darba pašnovērtējuma kritērijiem pieejama vadlīniju 13. tabulā (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

³⁰ Plašākai uzziņai vari vēlreiz skatīt vadlīniju 3. tabulu (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

³¹ Vēlreiz ielūkojies vadlīniju 1. tabulā (pieejams tiešsaistē: <https://mape.skola2030.lv>).

Projekta darba prezentācijas sagatavošana

Īstenojot projekta darbu un demonstrējot informācijpratības (komunicē informāciju) un digitālās prasmes, šo prasmju apguvi tu esi aicināts apliecināt prezentācijā, kuru veido šāds saturs:

- kopsavilkums par paveikto, kur secīgi un loģiski izklāsti prezentācijā skolēns reflektē un veic izvērtējumu par darba tapšanas gaitu no idejas radīšanas līdz īstenošanai, kurā tiek ietverti arī ilustratīvie materiāli par idejas meklējumiem caur kutūrtekstiem un avotu izpēti, idejas attīstību un virzību, reflektējot par mentoru, jomas speciālistu, kā arī diskusiju ietekmi uz procesu, artefakta raksturojumu, refleksiju par artefakta publiska demonstrējuma plānošanu un īstenoto artefaktu. Šo saturu demonstrē, atbildot:
  - kāpēc izvēlējies šo tēmu;
  - ko vēlējies sasniegt;
  - kā to sasniedzi;
  - ko sasniedzi;
- kopsavilkums par sava projekta darba novērtējumu un secinājumiem, kur pamatoti apraksti apgūto no projekta darba īstenošanas procesa. Šo saturu demonstrē, atbildot:
  - kas paveikts visvieglāk;
  - kas sagādāja grūtības vai izaicinājumu;
  - kas ir nozīmīgākais no apgūtā un pieredzētā;
  - kādi ir iespējamie uzlabojumi un/vai izaugsmes iespējas.

Tātad savu projekta darbu esi aicināts noslēgt un prezentēt, uzstājoties ar mutisku ziņojumu, kurā izmanto datorprezentāciju, kas nepieciešama, lai ilustrētu un padarītu vieglāk uztveramu tava mutiskā ziņojuma saturu. Sava projekta darba prezentāciju (vizuālo un mutisko ziņojumu) veido tādu, kas uzskatāmi izskaidro īstenoto projekta darbu citai personai – iespējams, skolabiedram, vecākiem, skolotājiem vai citiem interesentiem. Tādēļ, gatavojot projekta darba prezentāciju, ir svarīgi tās saturu un formu pielāgot klausītāju mērķauditorijai, rūpīgi atlasot, sagatavojot piemērotu informāciju un ievietojot to slaidos.

Sagatavojot projekta darba prezentāciju, tu:

- izmanto jau iepriekš apgūtās prezentācijas noformēšanas zināšanas un prasmes;
- ievēro vienotu noformējuma stilu;
- informāciju organizē un atspoguļo viegli uztveramu (teksta izmērs, teksta daudzums vienā slaidā, teksta, ilustrāciju un fona kontrasts, saturam atbilstoša svarīgākā informācijas veida izvēle, piemēram, rakstveida, vizuāla);
- izvēlies saturam atbilstošu svarīgāko vizuālo informāciju, kas ir viegli saprotama un uztverama;
- veido tekstu, ievērojot valodas stilu, interpunkcijas un ortogrāfijas normas;
- loģiski strukturē prezentācijas saturu;
- iēplāno laiku, lai vingrinātos (pie spoguļa, videokameras, ģimenes locekļu, draugu, klasesbiedru vai citu cilvēku priekšā), sagatavojoties sava ziņojuma mutiskai prezentēšanai; vingrināšanās var palīdzēt pamanīt tavus ieradumus, saturu un/vai formu, kuru savā projekta darba prezentācijā vēlies mainīt;
- sagatavo piezīmes mutiskā ziņojuma sniegšanai, lai labāk atcerētos savas prezentācijas saturu un, ja nepieciešams, varētu tajās ielūkoties;
- prezentēšanās laikā centies nelasīt no sagatavotajām piezīmēm, esi ieinteresēts un pārliecināts par savu sniegumu, centies saglabāt acu kontaktu ar klausītājiem, izmanto nepieciešamos palīgīdzekļus un rīkus, lai uzskatāmāk prezentētu savu darbu.

Celveja sagatavošanai izmantotie informācijas avoti

- Botella, M., Zenasni, F., Lubart, T. (21.11.2018.). *What Are the Stages of the Creative Process? What Visual Art Students Are Saying*. Pieejams: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.02266/full>
- Student Art Guide. (05.01.2022.). *A Level Textiles: Beautiful Sketchbook Pages*. Pieejams: <https://www.studentartguide.com/featured/a-level-textiles-sketchbook>
- Student Art Guide. (24.02.2022.). *AP Studio Art Drawing Portfolio: tips from a student who gained 100 %*. Pieejams: <https://www.studentartguide.com/featured/ap-studio-art-drawing-portfolio>
- Student Art Guide. (21.12.2021.). *How to Make a Mind Map: Creative Examples for High School Art Students*. Pieejams: <https://www.studentartguide.com/articles/how-to-make-a-mindmap-creative-ideas>